

Göteborg
Björlanda 111, 3977
Steneby
Boplatsområden
järnålder
Inv nr
Fyndrapporter 1977

Göteborgs stadsmuseum
Arkeologisk arkivrapport
Nr 1976:7

GÖTEBORGS STADSMUSEI
BIBLIOTEK
Ark. Ark Gbg Kom

RIKSANTIKVARIEÄMBETET OCH
STATENS HISTORISKA MUSEER
Box 5405
114 84 STOCKHOLM

Datum Datum
1980-10-07 680/77

199/80

Göteborgs ark. museum
Norra Hamngatan 12
411 14 GÖTEBORG

Till riksantikvarieämbetet och statens historiska museer
har inkommit fynd från ark. undersökningar av Björ-
landa 350-351, 397, Tuve 65 och 130, Styrö 11, 144
och 148

Undersökningen utförd år 1975
Rapport inlämnad 1977
~~Meddelande om Eder-möjlighet att begära överlåtelse av~~
~~fyndet har översänts~~

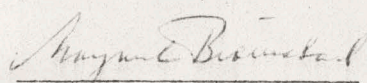
Fyndet har/har-~~ej~~ begärts av Eder

Vid föredragning 1980-10-07 har riksantikvarieämbetet/
statens historiska museer beslutat att statens rätt med av-
seende på ovannämnda fynd enligt 13 § FML överlåtes på
Göteborgs ark. museum

~~Fynden jämte förteckning över dessa kommer att översändas~~
~~genom statens historiska museer~~

Enligt 13 § FML kan statens rätt till fynd överlåtas till
museum som för framtiden har att taga erforderlig vård om
föremålet. Mottagaren får icke utan riksantikvarieämbetets
och statens historiska museers medgivande avhända sig fyndet.

RIKSANTIKVARIEÄMBETET

Margareta Biörnstad

STENEBY BJÖRLANDA 111,397
BOPLATSOMRÅDEN, JÄRNÅLDER

STENEBY BJÖRLANDA 111, 397 BOPLATSOMRÅDEN, JÄRNÅLDER

Matjordsavbaning i sydvästra delen av Steneby industriområde gav rest av kulturlager väster om och i anslutning till järnåldersboplatsen Björlanda 111 och härdar och stenpackning inom boplatsen Björlanda 397, med en C14-datering till 1625±95 BP.

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Läge: Sydvästra delen av Steneby industriområde (fig 1).

Grävningsorsak: Industriexploatering.

Grävningstid: Under tiden slutet av oktober 1976 till årsskiftet gjordes sammanlagt ca 15 besiktningar varav två dagar för mindre undersökningar.

Platsledare: Kjerstin Cullberg, Berit Sandberg.

NATURVETENSKAPLIGA BESTÄMNINGAR

Benbestämningar har utförts av fil kand Berit Vilkans, Osteologiska forskningslaboratoriet, Stockholms Univeristet (Exkurs 1). C14-analys har utförts av laboratoriet för isotopgeologi, Naturhistoriska Riksmuseet, Stockholm (Exkurs 2).

TOPOGRAFI OCH TIDIGARE UNDERSÖKNINGAR

Områdets topografi har beskrivits utförligt för hela industriområdet i Fyndrapporter 1976 (not 1).

Matjordsavbaningen omfattade sydvästra delen av industriområdet (fig 1), d v s själva Steneby by med den låga moränrygg på vilken byn ligger och åkerområdena söder, öster och väster om denna. Förutom själva byn med fornlämningsnumret Björlanda 397, delvis undersökt 1975 (not 2) berörde avbaningen åkerområdena söder och väster om järnåldersboplatsen Björlanda 111, vilken undersöktes av museet 1972 (not 3) och fortsättningen mot söder av den ås på vilken boplats- och gravkomplexet Björlanda 350-51 ligger. Sistnämnda fornlämning ingick i 1975 års undersökningar inom området (not 4).

ARBETSBEKRIVNING

Arbetet påbörjades i slutet av oktober och pågick till årsskiftet. Två mindre undersökningar gjordes,

område A och B nedan (fig 1). Dessa gjordes mycket summariskt p g a dåliga väderleksförhållanden. I slutet av perioden då schaktningar inom själva byn utfördes var tjälen ca 0,5 m djup. Detta ledde till att det ur arkeologisk synpunkt viktiga ytskiktet bröts loss i stora stycken.

GRÄVNINGSIAKTTAGELSER

OMRÅDE A (fig 1-3)

På södra delen av den moränås på vilken Steneby by ligger framkom anläggningar. Området ingick i undersökningen av byplatsen 1975 (not 2) och motsvaras där av område D. Undersökningen 1975 gjordes med provgropar och schakt.

Vid matjordsavbaningen framkom på södra och östra sluttningen av åsen 20-30 härdar. Dessa var av varierande storlek. Några av dem undersöktes och visade sig ha skålad botten och en diam på 0,7-1,0 m. Kol från en av härdarna har C14-daterats till 1625±95 BP.

Fynden från härdarna bestod av bränd lera, keramik och kol (fynd 1). Härdarna låg samlade i två grupper (fig 2). Åskränet var fritt från härdar.

Vid övergången från det relativt plana krönpartiet mot sluttningen mot öster framkom en stenpackning, markerad med kryss på fig 2. Denna stenpackning täckte en nedgrävning som var ca 1x1,5 m stor och 0,25 m djup (fig 3). Packningen var relativt tät och bestod av rundade 0,1-0,3 m stora stenar. Ytligt i packningen fanns brända ben och bränd lera och mot botten av nedgrävningen flinta (fynd 2). De brända benen har analyserats och bestämts till människa (Exkurs 1). Inom denna del av moränåsen, begränsad mot väster av vägen ytplockades fynd (fynd 3).

OMRÅDE B (fig 1)

Intill och väster om den lilla höjden med järnåldersboplatsen Björlanda III fanns en mörkfärgning ca 2x5 m stor. Några ca 0,5 m stora stenar fanns också inom området, vilket var kraftigt sönderkört. Förmodligen var detta rester av ett kulturlager som legat i skydd av en bergknalle i nordöstra kanten av mörkfärgningen. Utsträckningen har förmodligen varit större. Områdets största mått var i maskinernas körriktning. Enstaka fynd av flinta och keramik gjordes (fynd 4).

Söder om höjden med Björlanda III där man vid undersökningen 1972 (not 3) förmodade en fortsättning av boplatsen fanns ingenting som tydde på detta. Under ett 0,2 m tjockt vegetationsskikt

fanns lera och inga spår av kulturlager iaktogs.

ÖVRIGT

Vid genombrottet för Tuveleden omedelbart söder om Björlanda 350-51 syntes ingenting som tydde på någon fortsättning på boplatsen eller förekomst av gravar.

På platsen för den gamla bytomten (not 2) söder om hemmansägare Gösta Karlssons boningshus på Steneby 1:2 försvårades iakttagelserna avsevärt av rådande väderleksförhållanden. Tjälén gick ned till 0,5 m djup och ytskiktet bröts loss i stora stycken. I de brottytor som var synliga vid besiktningstillfällena kunde ingenting av intresse iakttagas och inga fynd insamlas. Schaktningarna avslutades ca 5 m söder om boningshuset och omfattade således bl a området för schakt 1 i 1975 års undersökning (not 2). I detta schakt förekom förhistoriska fynd.

FYNDTABELL

Fynd nr	Grävn enhet	Ker	Bränd	Kol	Br	Flinta avslag		Flinta övrig		Flinta redskap			Övrigt					
		oorn	lera		ben	st	gr	st	gr	art	st	gr	art	st	gr			
1	Från härden, omr S Steneby. Ö härdområdet Bj 397	70	1	6		5	11											
2	Omr S Steneby by. Stenpackn Bj 397	32	65		8	16	186											325 ⁺ 95 AD
3	Allm fr omr S Steneby by Bj 397	27	47			17	170			Knuta	1	30	Tegel Kvarter					350 ₄
4	Omr V om Bj 111	2				9	225											
Summa		131	113	6	8	47	592				1							

FYNDBESKRIVNING OMRÅDE A

Flintavslagen är oregelbundna. Några mycket tunna och breda avslag tyder på en sen datering. Det enda redskapet utgörs av en knuta (fynd 3).

Keramiken är oornrad och tämligen grov. Den skiljer sig inte från den tidigare funna keramiken från området.

OMRÅDE B

Flintavslagen är oregelbundna och i ett fall bränt. Keramiken utgörs av en enda mycket liten oornrad bit.

DATERING OCH UTVÄRDERING OMRÅDE A

För de konstruktioner som framkom i västra delen av området vid 1975 års undersökning gav C14-dateringar antydning om järnålderbebyggelse (not 2). Några fynd som ger upplysning om datering fanns ej vid matjordsavbaningen. Kol från en av härdarna har C14-daterats till 1625±95 BP. Denna datering överensstämmer med en av C14-dateringarna från 1975 års undersökning.

Stenpackningen innehöll brända ben, vilka bestämts till människa. Detta skulle kunna betyda att anläggningen var en grav. Några andra rester av ett eventuellt flatmarksgravfält fanns ej. Två C14-värden från härdarna visar dock på en datering till äldre järnålder.

OMRÅDE B

Förmodligen hör detta kulturlager på något sätt samman med järnåldersbebyggelsen på höjden omedelbart intill. Några bevis för detta finns dock inte. På kullen fanns också fynd från neolitisk tid (not 5). Fynden från matjordsavbaningen ger inga upplysningar om dateringen.

SAMMANFATTNING

Under tiden oktober 1976 och fram till årsskiftet följdes matjordsavbaningen inom sydvästra delen av Steneby industriområde (fig 1). Inom området har tidigare undersökts fornlämningarna Björlanda 111 (not 3), Björlanda 350-51 (not 4) och Björlanda 397 (not 2).

Väster om och intill fornlämningen Björlanda 111 framkom rester av ett kulturlager område B (fig 1) med fynd av flinta och keramik. Troligen hör detta kulturlager samman med järnåldersboplatsen Björlanda 111.

Inom södra delen av byområdet Björlanda 397 (=område D i 1975 års undersökning, not 2) påträffades 20-30 st härdar och en stenpackning, område A (fig 1-2). Kol från en av härdarna har C14-daterats till 1625±95 BP.

Stenpackningen som täckte en 0,25 m djup och 1x1,5 m stor nedgrävning bestod av en relativt tät packning av rundade stenar (fig 3). Fynden utgjordes av brända ben, bränd lera och flinta. De brända benen har analyserats och visat sig vara människa.

Övriga schaktningar inom Björlanda 397 gav inga spår av boplatslämningar. Här försvarades dock

jakttagelserna av ca 0,5 m tjock tjäle. Söder om Björlanda 350-51 framkom ingenting som tydde på en fortsättning av boplats eller gravfält åt detta håll.

SUMMARY

From October 1976 to the end of that year, the stripping of the top-soil in the south-west part of Steneby industrial area was supervised. Within the area investigations have been carried out on the prehistoric sites Björlanda 111 (note 3), Björlanda 350-51 (note 4), and Björlanda 397 (note 2).

To the west of and close by the prehistoric remain Björlanda 111 remains of a culture layer, area B (fig. 1), were exposed. Flints and pottery were found in this layer which is probably connected with the Iron Age settlement Björlanda 111.

In the south part of the village site Björlanda 397 (=area D of the 1975 investigation, note 2) 20-30 hearths were found as well as one packing of stones, area A (figs. 1-2). Charcoal from one of the hearths has been dated by C14 to 1625±95 BP.

The packing of stones which covered a pit, 0.25 metres deep and 1 by 1.5 metres, consisted of a comparatively close packing of rounded stones (fig. 3). The finds consisted of burnt bones, burnt clay, and flints. The burnt bones have been analysed and are human.

In the other cuttings in Björlanda 397 there were no settlement remains. The observations were, however, made difficult by the fact that the sub-soil was frozen to a depth of c. 0.5 m. To the south of Björlanda 350-51 there were no signs of a continued settlement or grave-field.

Berit Sandberg

NOTER:

- 1) Andersson, S. Cullberg, Kj. Stenebyområdet. Inledning. Fyndrapporter 1976. Göteborg 1976. Sid 3.
- 2) Cullberg, Kj. Stenebyområdet Steneby Björlanda 397. Byplats, hägnader bronsålder/historisk tid. Fyndrapporter 1976. Göteborg 1976. Sid 61 ff.
- 3) Rex, K. Steneby, Göteborg. Boplatsområde järnålder? 12:111. Fyndrapporter 1973. Göteborg 1973. Sid 1 ff.

- 4) Bertilsson, Ulf. Stenebyområdet Steneby Björlanda 350-51. Boplats, gravar. Yngre stenålder- äldre järnålder. Fyndrapporter 1976. Göteborg 1976. Sid 19 ff.
- 5) =3 sid 21.

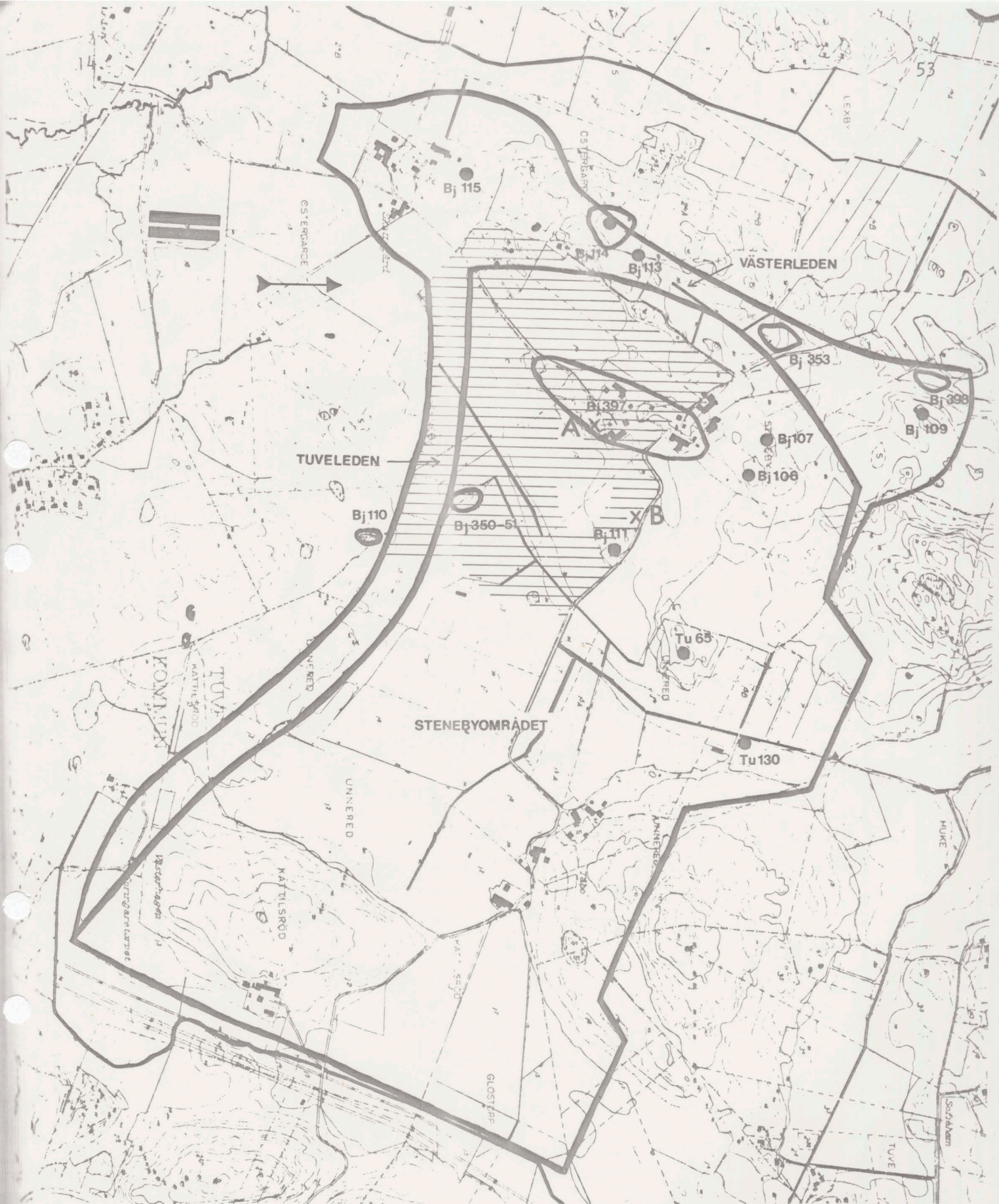

Fig 1

Matjordsavbanat område 1976

Area stripped of top-soil in 1976

Karta med samtliga fornlämningar inom Stenebyområdet och angränsande delar av Väster- och Tuvelederna. Skala 1:10 000

Map showing the total number of prehistoric remains in the Steneby area and adjacent parts of the Western and Tuve throughfares.

Skala 1:10 000

Fig 2 Skala 1:2000
 Steneby bytomt. Plan över schakt och provgropar, 1975 års undersökning.
 Steneby villige grounds. Plan of trenches and trial-pits. The 1975 investigation.

1976 års undersökning. Område A. The 1976 investigation. Area A.

////// Område med härdar.

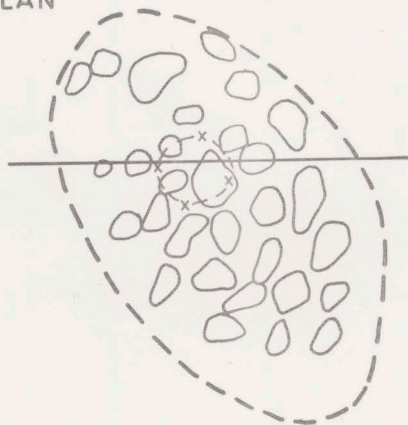
Area with hearths

X Ung. plats för stenpackning

Approx. position of stone packing

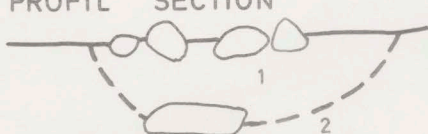
STENPACKNING OMRÅDE A
 PACKING OF STONES. AREA A

PLAN

--- NEDGRÄVNING PIT
 -x-x- BRÄNDA BEN CREMATED BONES

PROFIL SECTION

AVBANAD
 YTA
 STRIPPED
 AREA

1 HUMUSFÄRGAD SAND OCH GRUS
 HUMUS COLOURED SAND OCH GRAVEL
 2 SAND OCH GRUS
 SAND AND GRAVEL

FIG 3

SKALA 1:25